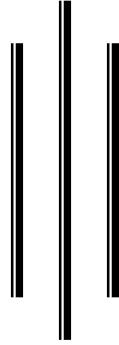

साहित्यकार तुङ्ग एन्. थपलियाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वअध्ययन

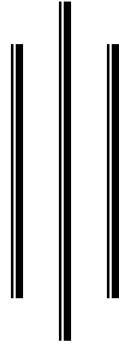
त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको

दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

दयासागर ढुङ्गेल
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर
२०६४

साहित्यकार तुङ्ग एन्. थपलियाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वअध्ययन

- दयासागर ढुङ्गेल, २०६४

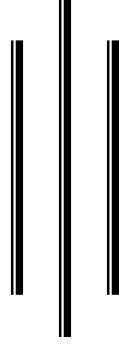
शोध निर्देशक
श्री रामहरि पौडेल
उप-प्राध्यापक

साहित्यकार तुङ्ग एन्. थपलियाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वअध्ययन

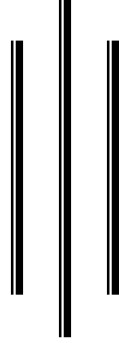
त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको

दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

दयासागर ढुङ्गेल

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

२०६४

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षका विद्यार्थी दयासागर ढुङ्गलले साहित्यकार तुङ्ग एन्. थपलियाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वअध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरा निर्देशनमा परिश्रमपूर्वक तयार गर्नुभएको हो । म उहाँको यस शोधकार्यसँग सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति: २०६४

.....
रामहरि पौडेल
उप-प्राध्यापक

नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि. कीर्तिपुर
काठमाडौं

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत विश्वविद्यालय क्याम्पसका छात्र दयासागर ढुङ्गेलले त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरको स्नातकोत्तर तह (एम.ए.) नेपाली विषयको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको साहित्यकार तुङ्ग एन्. थपलियाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वअध्ययन शीर्षकको शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधमूल्याङ्कन समिति

क्र.सं.	नाम	हस्ताक्षर
१.	प्रा. घनश्याम कँडेल (विभागीय प्रमुख)	.....
२.	उप. प्रा. रामहरि पौडेल (शोध निर्देशक)	.....
३.	उप. प्रा. फणिन्द्र निरौला (बाह्य परीक्षक)	.....

मिति: २०६४/०४/०३

कृतज्ञताज्ञापन

‘साहित्यकार तुङ्ग एन्. थपलियाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वअध्ययन’ शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु उप-प्रा.रामहरि पौडेलज्यूका निर्देशनमा तयार पारेको हुँ। व्यस्तताका बीचबाट समय निकालेर आवश्यक मार्गनिर्देश गरिदिनु भएकोमा म उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु। त्यस्तै बेलाबेलामा सल्लाह र सुझाव दिएर आइपरेका समस्या समाधान गर्न सहयोग गर्नुहुने नेपाली केन्द्रीय विभागका अन्य गुरुवर्गप्रति आभारी छु।

जीवनको यस मोडसम्म ल्याइपुऱ्याउन जुन योगदान मेरी माता कमला ढुङ्गेल र पिता खेमनाथ ढुङ्गेलले दिनुभएको छ त्यो मेरा लागि सदा अविस्मरणीय रहनेछ। दिदी पवित्रा, र कृष्ण तथा भिनाजुहरू हरिप्रसाद र छविलाल अनि भाइ चिरञ्जीवीको गुण पनि म विसर्न सकिदैन।

प्रस्तुत शीर्षक स्वीकृत गरी अनुसन्धान तथा शोधपत्र लेख्ने अवसर प्रदान गर्ने नेपाली केन्द्रीय विभाग एवम् विभागीय प्रमुखप्रति म कृतज्ञ छु। सामग्री सङ्कलन गर्ने क्रममा आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालय अन्य पुस्तकालय तथा सहयोग गर्ने व्यक्तिहरूप्रति आभार व्यक्त गर्नु मैले आफ्नो कर्तव्य ठानेको छु। यो शोधपत्र तयारीका क्रममा विशेष सहयोग गर्नु हुने साहित्यकार एवम् समाजसेवी रविमान लम्जेलप्रति पनि हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। शोधपत्र तयारीका क्रममा विशेष सहयोग गर्ने मित्रहरू सोमनाथ पौडेल, लीलाधर खतिवडा, रमेश पौडेल, सागर दाहाल, पुरुषोत्तम मिश्र धर्म गौतम लगायतका सबै सहभागी मित्रहरूप्रति हृदयतः आभार व्यक्त गर्दछु। साथै यो शोधपत्रलाई टङ्कणसम्बन्धी सम्पूर्ण कार्य गर्ने क्रिएटीभ कम्प्युटरकी अपरेटर सुश्री अस्मी के.सी. पनि धन्यवादकी पात्र हुनुहुन्छ।

अन्त्यमा, यो शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभागसमक्ष प्रस्तुत गर्दछु।

.....
शोधार्थी
दयासागर ढुङ्गेल
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर

विषयसूची

पृष्ठ

परिच्छेद - एक शोधपरिचय

१.१ शोधशीर्षक	१
१.२ शोधकार्यको प्रयोजन	१
१.३ विषय परिचय	१
१.४ समस्याकथन	२
१.५ उद्देश्यकथन	२
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा	३
१.७ शोधकार्यको औचित्य	४
१.८ शोधकार्यको सीमाङ्कन	५
१.९ शोधविधि	५
१.९.१ सामग्री सङ्कलन	५
१.९.२ अध्ययन तथा विश्लेषणको सैद्धान्तिक आधार	६
१.१० शोधकार्यको रूपरेखा	६

दोस्रो परिच्छेद

‘साहित्यकार तुङ्ग एन्. थपलियाको जीवनी व्यक्तित्व’

२.१ तुङ्ग एन्. थपलियाको जीवनी	७
-------------------------------	---

२.१.१ पृष्ठभूमि	८
२.१.२ जन्म र जन्मस्थान	९
२.१.३ बाल्यकाल	११
२.१.४ शिक्षा-दीक्षा	११
२.१.५ दाम्पत्यजीवन र पारिवारिकस्थिति	१५
२.१.५.१ विवाह र सन्तान	१५
२.१.५.२ पारिवारिक जीवन र आर्थिक अवस्था	१६
२.१.६ भ्रमण	१८
२.२.८ रुचि	२०
२.१.९ स्वभाव र आनिबानी	२१
२.१.१० दुःखसुखका स्मरणीय क्षणहरू	२४
२.१.११ सम्मान तथा पुरस्कार	२४
२.१.१२. जीवनदर्शन र साहित्यिक मान्यता	२५
२.२ व्यक्तित्व	२८
२.२.१ निजी व्यक्तित्व	२९
२.२.२ बाह्य व्यक्तित्व	२९
२.२.३ आन्तरिक व्यक्तित्व	३०
२.२.४ सार्वजनिक व्यक्तित्व	३१
२.२.५ साहित्येतर व्यक्तित्व	३२
२.२.५.१ जागिरे व्यक्तित्व	३२

२.२.५.२ शिक्षक व्यक्तित्व	३२
२.२.५.३ समाजसेवी व्यक्तित्व	३३
२.२.५.४ सेवा तथा अनुभव	३५
२.२.६ राजनैतिक व्यक्तित्व	३७
२.२.६ बहुभाषिक व्यक्तित्व	३८
२.२.८ विविध	४०

परिच्छेद - तीन

साहित्यकार तुङ्ग एन्. थपलियाको लेखनयात्रा

३.१ लेखनका लागि प्रेरणा र प्रभाव	४१
३.१.१ लेखन प्रारम्भ र प्रकाशनको थालनी	४२
३.१.२ लेखनकार्य र प्रकाशित रचनाहरूको सूची	४३
३.२ लेखकका रूपमा तुङ्ग एन्. थपलिया	४७
३.२.१ साहित्यकारका रूपमा तुङ्ग एन्. थपलिया	४८
३.२.२ कथाकारका रूपमा तुङ्ग एन्. थपलिया	४८
३.२.३ अनुवादकका रूपमा तुङ्ग एन्. थपलिया	५०
३.२.४ कविका रूपमा तुङ्ग एन्. थपलिया	५१
३.२.५ समालोचकका रूपमा तुङ्ग एन्. थपलिया	५३
३.३ जीवनी व्यक्तित्व र साहित्यिक लेखनबीच अन्तर्सम्बन्ध	५४

परिच्छेद- चार

साहित्यकार तुङ्ग एन्. थपलियाका कृतिहरूको विश्लेषण ।

४.१ तुङ्ग थपलियाका कविताको विश्लेषण	५८
-------------------------------------	----

४.१.१. 'तिमी' कविताको विश्लेषण	५८
४.१.२ "सपना देख्न डराउने रातहरूको अन्त्यपछि" कविताको विश्लेषण	६०
४.१.३ "नेपालीप्रति" कविताको विश्लेषण	६३
४.१.४ "विहान उठेपछि हिमालमा" कविताको विश्लेषण	६५
४.१.५ "फागुन ७" (स्व श्री ५ त्रिभुवनको स्मृतिमा) कविताको विश्लेषण	६७
४.१.६ "मेरी निर्जीव मोनालिजा " कविताको विश्लेषण	६९
४.१.७ 'यो हो नेपाल मेरो देश' कविताको विश्लेषण	७२
४.१.८ 'आज प्रजातन्त्रको विहान' कविताको विश्लेषण	७४
४.१.९ 'परिक्रमा मेरो आफ्नै विश्वको" कविताको विश्लेषण	७८
४.१.१० "गुरुदेव एकपल्ट जन्मिदेऊ फेरि"(वड्गाली बहिनीको चिठी) कविताको विश्लेषण	८०
४.१.११ "शुभकामना छ तिमीलाई" कविताको विश्लेषण	८३
४.१.१२ "माभीप्रति" कविताको विश्लेषण	८५
४.१.१३. "नवशिशु" कविताको विश्लेषण	८७
४.१.१४ "आगामी वसन्तका गुराँसप्रति"कविताको विश्लेषण	९०
४.१.१५. "मेरी छोरी र शैक्षिक सामग्रीहरू' कविताको विश्लेषण	९२
४.१ १६. "मेरो यस्तो छोरो जन्मोस्" कविताको विश्लेषण	९५
४.१ १७ "प्रथम प्रथम काठमाण्डू टेकेपछि," कविताको विश्लेषण	९७
४.१ १८"सत्याग्रहीप्रति" कविताको विश्लेषण	१०१
४.१. १९ 'तिमी परी दिव्यलोककी' कविताको विश्लेषण	१०५

४.१.२० “वर्तमानको सडकमा इतिहासको जुलूस” कविताको विश्लेषण	१०८
४.१.२१ ‘आँसु’ कविताको विश्लेषण	१११
४.१.२२. ‘पूर्वस्मृति’ कविताको विश्लेषण	११३
४.१. २३ ‘अभिमन्यु पृथिवीमा फर्केका छन्’ कविताको विश्लेषण	११५
४.२ तुङ्ग एन्. थपलियाका कथाहरूको विश्लेषण	११८
४.२.१ “ऐनामा प्रतिबिम्बित निधारको खत” कथाको विश्लेषण	११९
४.२.२ “एकरात नेहरूको चिहानमाथि” कथाको विश्लेषण	१२५
४.२.४ “रङ्गीन पत्रिकाको परिवेश भरि” कथाको विश्लेषण	१३०
४.२.५ ‘जूनमा देखिएको अनुहार’ कथाको विश्लेषण	१३४
४.२.६ ‘पूर्णमाको रात’ कथाको विश्लेषण	१३९
४.२.७ निष्कर्ष	१४३
४.३ ‘राष्ट्रमाताको पोल्टाभिन्न’ लेखको विश्लेषण	१४४

परिच्छेद पाँच
उपसंहार/निष्कर्ष

५.१ पृष्ठभूमि	१४६
५.२ व्यक्तित्वको मूल्याङ्कन	१४६
५.३ कृतित्वको मूल्याङ्कन	१४९
५.३.१ कवित्वको मूल्याङ्कन	१५०
५.३.२ कथाकारिताको मूल्याङ्कन	१५४
५.४ साहित्यकार तुङ्ग एन्. थपलियाको साहित्यिक प्राप्ति र त्यसको मूल्याङ्कन	१५८
५.५ साहित्यकार थपलियाको साहित्यिक योगदान	१५९

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

अ.प्र.	-	अप्रकाशित
उ. मा.वि.	-	उच्च माध्यमिक विद्यालय
एम. ए	-	मास्टर्स अफ आर्टस्
गा.वि.स.	-	गाउँ विकास समिति
जि.शि.का.	-	जिल्ला शिक्षा कार्यालय
डा.	-	डाक्टर
त्रि.वि.	-	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नि.मा.वि.	-	निम्नमाध्यमिक विद्यालय
ने.रा.प्र.प्र.	-	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
प्र.अ.	-	प्रधानाध्यापक
प्र.सं	-	प्रथम संस्करण
पृ.	-	पृष्ठ
मा.वि.	-	माध्यमिक विद्यालय
वि.सं	-	विक्रम सम्वत्
सम्पा.	-	सम्पादन
स्व.	-	स्वर्गीय
बी.पी.	-	विश्वेश्वरप्रसाद
नं.	-	नम्बर
ने.वि संघ	-	नेपाल विद्यार्थी संघ
नि.	-	निमित्त

